

szemle

Népmesék Tyukodról

Örvendetes hír, hogy újabb kötettel gyarapodott a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népmesehagyományát közkinccsé tevő könyvek sorozata. Megyénk népmesei „nagyhatalomnak” számít, hiszen számos kiváló mesemondóval dicsekedhetünk. Hogy csak a legismertebbeket említsem, megyénkben élt az Erdész Sándor kutatásainak köszönhetően Európa-szerte ismertté vált szamoszegyi Ámi Lajos, vagy az Ortutay Gyula által felfedezett bátorligeti Fedics Mihály. 2009-ben a tyukodi Erdős Lajos cigány mesemondó legszebb meséit adták közre a gyűjtő-szerkesztő Görög-Karády Veronika bevezető tanulmányával és jegyzeteivel ellátva A Franciaországban élő magyar származású etnológus több alkalommal járt Magyarországon, s gyűjtőútjain elsősorban cigány mesék után kutatott. Kutatásainak eredményeit magyar és francia nyelven publikálta itthon és külföldön egyaránt. Erdős Lajos meséinek sem ez az első kiadása, ugyanis határainkon kívül angol fordításban már 2008-ban megjelentek.

Az igényes kiállítású könyv húsz mesét tartalmaz felgyűjtésük időpontjának sorrendjében: először az 1956-ban illetve 1961-ben más kutatók által gyűjtött mesék szerepelnek, majd a kötet szerkesztője által 1984-ben és 1985-ben rögzített mesék következnek. Ez a szerkesztés elsősorban a mesével foglalkozó szakemberek számára jelent érdekességet, ugyanis alkalmat nyújt csaknem harminc év távlatában a mesemondó fejlődésének és a meseszövegek változásainak megfigyelésére. Egy-egy

mese különböző időpontokban elmondott változatai révén a laikus olvasó is bepillantást nyerhet a meseszerkesztés, szövegvariálás rejtelseibe. A mesék túlnyomó többsége a klasszikus varázsmesék kategóriájába tartozik, míg kisebb része az anekdotamesék népszerű műfajába sorolható – így a legkülönbözőbb érdeklődésű olvasók is megtalálhatják a kötetben a számukra érdekeset. Olyan, gyermekkorunkból ismert mesékkel találkozhatunk a könyvben, mint pl. a *Borsszem Jankó* vagy a *Tündér Ilona* egyik helyi variánsa (*Betyáros* címmel), de régi ismerőként üdvözölhetjük a furfangos cigányról és az ördögös szolgáról szóló tréfás történeteket is.

A meséket bevezető három írás nemcsak a szakemberek, hanem az egyszerű érdeklődők számára is sok érdekességet rejt. A szerző Görög-Karády Veronika egyrészt a gyűjtés és a kiadás előzményeiről, körülményeiről szól röviden, majd Tyukodról és a tyukodi cigányokról vázolja fel dióhéjban a legfontosabb tudnivalókat. A leghosszabb és egyben legérdekesebb a harmadik, korábban önálló tanulmányként is megjelent írás, amely több részre tagolódik. Első részében Erdős Lajos életéről és személyiségéről esik szó. A szerző kutatói érzékenységét, jó szemét dicséri, hogy Erdős Lajos zárkózottsága ellenére, részletes önéletrajza híján is plasztikus képet tudott rajzolni a mesemondóról; élete eseményeinek leírásával, személyiségjegyeinek árnyalt bemutatásával közel tudta hozni őt az olvasóhoz. Jellemzéséből kiderül, hogy Erdős egy olyan

idős nemzedék képviselője, amely cigány származása ellenére a hagyományos paraszti értékrend követője, s nemcsak szemléletével, hanem életmódjával is integrálódott a falu világába. Mint a falu közösségének megbecsült, általános tiszteletnek örvendő tagja, mélységesen elítélte azokat a fiatalabb generációkat, amelyek már nem a hagyományos falusi normákat követték, hanem a dologtalan életre, könnyű megélhetésre rendezkedtek be: „Erdős Lajos megőrizte a cigány közösség alapvető értékeit, ugyanakkor egész életében arra is törekedett, hogy a tyukodi magyar világ normarendszerének megfeleljen. És ezt azért tette, mert azonosult vele. Nem volt elnéző azokkal a viselkedésformákkal és tulajdonságokkal, amelyeket negatív értelemben tartanak 'cigányosnak' Tyukodon.”

A tanulmány második része Erdős Lajost mint mesemondót jellemzi. Itt esik szó arról, hogy kiktől és hogyan tanult mesélni, milyen alkalmak voltak a mesemondásnak nemcsak a faluban, hanem a munkahelyein vagy a munkásszállón is, ahol hosszú évekig lakott.

A tanulmány harmadik részében a szerző Erdős Lajos mesekincsét mutatja be a laikus olvasó számára is érdekes módon. Itt nemcsak a különböző mesetípusok és mesei elemek általános, illetve Erdősre jellemző egyedi vonásait tekinti át, hanem párhuzamokat hoz a megyei és a másutt gyűjtött népmesékből, tágabb perspektívába helyezve ezzel Erdős meséit. Görög-Karády Veronika – más mesemondókkal kapcsolatos személyes tapasztalatai alapján – magabiztosan jelöli ki tyukodi adatközlője helyét a cigány és magyar mesemondók körében. Erdős elbeszélői stílusának és szerkesztési technikájának jellemzésével a mesemondás mélyebb aspektusait megismerteti az olvasóval.

A bevezető tanulmány utolsó részében ez a sokirányú, a meseanyag egészét érintő általános elemzés egy konkrét

mese részletes elemzésében csúcsosodik ki. Ennek külön érdekessége, hogy egy mese (*Betyáros*) csaknem harminc év különbséggel elmondott két változatának összehasonlító vizsgálatáról van szó. A tudományos igénnyel, de olvasmányos stílusban megírt elemzés megint csak általános érdeklődésre is számot tarthat, hiszen sok érdekességet tár fel a mesék és a mesemondás háttéréről. Hasonló alaposságú, de inkább már a szakembereknek szól a mesék jegyzetanyaga is.

Mindezekből jól látszanak a szerző erényei: mindenekelőtt a téma sokrétű megközelítése, az egyéniségkutató és etnopszichológiai szempontok, összehasonlító módszerek együttes alkalmazása, melynek eredményeképpen plasztikus képet rajzol a mesemondó életútjának, egyéniségének, értékrendjének és mesemondási sajátosságainak összefüggéseiről. Széleskörű szakirodalmi tájékozottságának és a témában való jártasságának köszönhetően biztos kézzel vezeti be még a laikus olvasót is a meseelemzés fortélyaiiba. Mindezzel olyan oldalait tárja fel a mesehagyománynak, amellyel az egyszerű meséskönyvekben nem találkozhatunk.

Így derülhet ki az olvasó számára az a nem igazán közismert tény is, hogy a cigány mesemondók a magyar népmesekincsből merítenek, és személyiségüknek, egyéni ízlésüknek, elbeszélői tehetségüknek, s adott esetben cigány hallgatóságuk sajátos elvárásainak megfelelően alakítanak a mesén. Erdős Lajos is hasonlóképpen formálta át a másoktól hallott meséket, beleolvasztva azokba saját élményeit, értékítéleteit is. Meséi általában jól építkeznek, de az egyes epizódokat, mesei elemeket időnként nem következetesen és logikusan szerkeszti egymás után, s így alkalmanként megbomlik a történet egysége. Olykor-olykor oda nem illő elemek is becsúsznak egy-egy mesébe. Ezek a sajátosságok viszonylag gyakran előfordulnak más ci-

gány mesékben is – ugyanakkor viszont Erdős Lajosnál hiányoznak a kifejezetten cigányosnak tartott „horrorisztikus” elemek, naturalisztikus részletezések. Ugyancsak az ő egyéni sajátossága, hogy meséiben nincs igazi hős, hiszen a legtöbb főszereplő nem különleges tulajdonságai, képességei által, hanem főként segítőtársai révén éri el a célját. Bár a szerző többször is utal a mesemondó egy-egy jellegzetesen cigányos vonására, ezen a téren mégsem aknázza ki teljesen a kínáló lehetőségeket: az igazán érdekes ugyanis az lett volna, ha az életmű elemzését a magyar és a cigány mesemondók módszeres összevetésével végzi el. Ehhez azonban – mint maga is írja – további összehasonlító vizsgálatokra lenne még szükség.

Számunkra, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élők számára különösen fontos ez a kötet, hiszen múltunk egy darabját őrzi a másutt is ismert mesék jellegzetesen idevalósi változataiban. Köszönet ezért Görög-Karády Veronikának, aki megismertette velünk ezt a hagyományt, és mindenekelőtt tisztelet és köszönet érte Erdős Lajosnak, aki a népmesét száműző globalizált világunkban is megőrizte és továbbadta ezeket a meséket. Kívánunk neki jó egészséget, s kívánjuk, hogy 84. életévén túl is még sokáig örömet lelje a mesemondásban.

Ratkó Lujza

Erdős Lajos mesei világa és meséi. Szerk. Görög-Karády Veronika. L'Harmattan – Nyitott Könyv Kiadó, Bp., 2009. 209 p.

A vonal szülte rend

Ha szétnézünk a kiállítóteremben a legrégebbi alkotás 1978-ból származik. Ekkor a művész még Nyíregyházán élt, fiatalon, tele reményekkel, buzdításokkal, díjakkal és még nem sejtette, hogy a félvilágot bejárva hogyan tér újra ide vissza. „Messze tornyokat látogat sorba, szédül, elbúsong s lehull a porba, amelyből vétetett.” Újra itt van tehát átutazva ó- és újvilágokat, de a dal ugyanaz maradt.

1978 jó év volt. Akkor érettségiztem és barátaimmal Bubu-val (Bullás József), Győzővel (Bihon Győző) no meg Elekkel (Kerekes Elek) készültünk a felvételire a „képzőre”, mármint a Képzőművészeti Főiskolára. Minden művészeti eseményre figyeltünk, minden kiállítás megnyitón ott voltunk és persze mindent kritizáltunk. Ekkortájt került látókörnkbe Kádas István is, aki teljesen újszerű hangot ütött meg az akkori kortárs grafikában.

Felfigyeltünk sajátos groteszkbe hajló figuráira, lendületes karakteres vonalvezetésére. Az egyéniség, a sajátos íz volt az, ami máig élő emlékként él bennem.

1978 óta sokat változott a világ és különösen sokat változott a képi és a művészi kifejezés világa. Megjelent a színen a digitális technika, hétköznapi életünk elengedhetetlen részévé vált a számítógép. A digitális kép szinte határtalan lehetőségeket kínál. A döntő momentum a technikai fejlődés mellett talán mégis inkább az, hogy a képzőművészet teret veszített a filozófiával szemben. Joseph Kossuth írja: a művészet halott, maradt a filozófia.

Mivel a filozófia nem tud mit kezdeni saját magával, hiszen sem a társadalmi folyamatokra, sem a természettudományi törvényszerűségekre nem tudott olyan magyarázatokat adni, amelyek ne buktak volna meg, így új vadászterületek felé nézett s megtalálta magának a művészetet.

S már nem elégedett meg pusztán azzal, hogy magyarázza a nyilvánvalót, hanem programot is adott. Ha valaki kételkedni támadt, akkor felkiáltottak. Mindenki művész! Ezzel dilettánsok garmadáját szabadították a világra.

Szerencsére ezt nem mindenki hitte el. Kádas művészete a képzőművészet nyelvén szól hozzánk és mondja el üzenetét a világról. A legfontosabb kifejező eszköze a vonal. A vonal azonban nemcsak pontok halmaza, hanem út és irány, lendület és megállapodás egyszerre. Ezek a csak Kádasra jellemző vonalak tekeregnek, kavarnak – és szinte mindig kettesével járnak – spagettyszerűen csavarodnak a felületen, majd azt vesszük észre,, alakok figurák bomlanak ki belőlük, melyek egyre többen vannak és különös szellemi utazásra csábítják a szemlélőt. Hosszú ez az út és messzire vezet évezredes mitológiák homályán, istenek és hőszok földjein keresztül idézve meg az ősanyagban a rendet, a káoszban a kozmoszt. Máskor történelmünk vad ösvényein barangolhatunk, elvegyülve Dózsa szilaj legényei között, sorstragédiákat idézve meg. Kádas számára a magyarságtudat nem megvehető és eladható, mint az állampolgárság, amit mostanság

sportolóink között tapasztalhatunk. A magyarság vállalás kérdése és áldozat is. És nemcsak a tudósainkat, kiváló művészeinket kell vállalni, hanem Trianont is, a Tito partizánjai által megalázott és legyilkolt többtízezer délvidéki magyart, a kitelepített felvidékieket, vagy a Dunadeltában elveszetteket, tudva azt, hogy az áldozat nem hiába való, nélkülünk kevesebb lenne a világ, azonban a természet nagy rendszerei úgyis megváltás felé forognak.

A biztos kézzel meghúzott vonal által szétszabdalt felület, vagy fekete vagy fehér. A tus nem tűr kiigazítást. A jel tömör, hazudni nem lehet. A kimondás tisztasága, akár a kétszer-kettő józansága, örök.

Kádas grafikái dacolva a korrall, a kimondott szó inflálódásával, az értékről vallanak, néha talán komorak, de akkor inkább ünnepélyesek, de tükröt tartva egy hazug világnak, arról adnak hírt, hogy ige-nis létezik érték s mérték, és üdvözülhet, aki érdemes, s ezért dolgozni érdemes.

Szepessy Béla

Elhangzott Kádas István kiállítása megnyitásán, 2010. február 3-án 16 órakor a Pál Gyula teremben, Nyíregyházán (nyitva március 7-ig).

Kádas István: Ady – Hazamegyek a falumba (rézkarc, akvatinta 255x405 mm)

Sipos László kiállítása elé

„A világ mindenütt gyönyörű. Keleten misztikus, nyugaton izgalmas, északon fenséges, délen egzotikus.” Sipos László szavaiban rejlik ars poeticájának lényege is.

Jemenben járt... Egy kiválasztott földön, amelynek sugárzása, misztériuma évezredek óta szüntelenül jelen való. Mi készíteti az embert a világ megismerésére? Honnan a kíváncsiság, a vágy az utazásra? Miért akarja az általa fontosnak tartott értékeket megosztani a többiekkel, a közösség tagjaival? És miért fotók által? És egyáltalán honnan is ez az erős, szünni nem akaró készítés az alkotói lét megélésére?

Sipos László gazdag ember, mert a kíváncsiság, az utazás vágya gyermekkorától kísérője életének. Az alkotás adta szabadság és öröm felfedezésében meghatározó szerepe volt rajztanárnojjének. Németh Lászlóné Michna Éva teljes személyiségével, tevékenységével, szellemiségével tanította őt a művészetek szeretetére, aktív kreativitásra. Példakép volt. Igazi tanító, a szó legszebb értelmében.

Az alkotások gondolatokat, érzelmeket, értékrendeket, segítő tanácsokat és még sok mindent közvetíthetnek nekünk, többieknek. Mi, a többiek, a befogadók, az emberek fontosak vagyunk Sipos Lászlónak, ezért osztja meg velünk életének élményeit. Empátiás érzékenység, a közösségért érzett felelősségvállalás jellemzi az alkotót. Nem véletlen az sem, hogy vállalja az egyik legigazabb emberi feladatot: nevel és tanít.

Ez egy kiállítás-megnyitó... Tapasztalatból mondom: az egyik legszemélyesebb, legintimebb pillanat a kiállító számára. Felfedi a legbelsőbb titkokat. Sebezhető, leplezetlen kitérő. Sipos László a fényképeket egy Minolta géppel készíti, s a filmek előhívásánál – ahogy ő mondta – mindig jelen van. Ő látja, igaz-e az a szín, az a fény, árnyék, ami éppen előbukkan. A meghívón olvashatjuk: fotógrafikák. Mi ez? Egy kis beavatkozás? Igen! Egy kis beavatkozás a kompozíciókba, és jelen esetben – ebben a sorozatban – megtörténik a színek elhagyása.

Beszélgetésünk során sokszor elhangzott szavak: időutazás, időtlenség, ősiség. Az alkotó úgy érezte, hogy a fekete-fehér fotók jobban, mélyebben tudnak szólni színek nélkül az állandóságról, az időtlenségről, az örök érvényű értékekről. Az egyik képének költői címe: „Időtlenségbe vetkezett házak”. Meséli: milyen is az épületek ritmusa... Ezeréves, sárból, agyagból tapasztott, tizenkétszintes házak vertikálisa - az ablakok rendje horizontális ellenpontok. Szépen, sűrűn összebújva, egymást védve a természet és az ember támadó erejétől. Függetlenek és vízszintesek. De milyen esendően görbülnek, mocoognak? Néha dőlnek! Ember keze tapasztotta. Lélekkel vannak átitatva, és - engedjék meg - a mi magyar paraszti népi építészettünk, a mi tapasztott falaink, régen élt őseink tenyerének, lelkének lenyomatait (is) hordozza. Ezek az ősi Sába földjén lévő építmények megejtően hor-

dozzák az archaikus rendet, a természet és az ember egyszerű kapcsolatát.

Szegénységről is beszélt Sipos László ... Elvándorlásról is, koldusokról is. Ám valami éteri tisztaságról, elégedettségről is, az életörömről - ami annyira hiányzik belőlünk. Egymás iránti törődésről. „A természet és az ember egy...” Mi talán túl sok éket vertünk már itt, Európában?

A képek – szám szerint, ha jól emlékszem 36 darab – Észak- és Dél-Jemen településein, tájain készültek. Látunk egynéhány fotón embereket is. „Férfiak a szukban”, az ősi bazárnegyedben, „Asszonyok a sikátorban”. Aztán az én legkedvesebb képeim közül az egyik: „A mecset őrzője”. Gyermek a házuk előtt, életképek... A mecset őrzőjét, ha megnézik: egy szép, sasorrú, tisztaszemű, sovány ember büszkén néz ránk. A dolga: a mecset őrzése, és ezt tisztességgel teszi.

Mint képzőművész, jó látnom, hogy Sipos László tudatosan és érzékenyen él a kiemelés, az alárendelés művészi eszköztárával. Sokszor feszíti be a képtérbe az architekturális elemeket, melyek így monumentálissá válnak, szellemiségükkel

uralkodnak. Máskor arányaival, elhelyezéssel emeli ki a fotó legfontosabb elemét, mint a „Fiú a számmal” képen például. Vagy a csipkerajzolatú épületek között két fekete folt: a két asszony eltűnő alakja.

Szereti a tömörítést, de csak lényegkiemelés érdekében. Nem mond le a fontos részletekről a divatos „minimal art” kedvéért. Amúgy sem divatos ... Sipos László az örökérvényűt keresi, találja, s közvetíti. Azt mondja, hogy lehet valami titokzatos kötődése a múlthoz, mert e tájakon is örülnek neki az emberek. Természetes, egyszerű kedvességgel fogadják és befogadják, odatartozónak érzik.

Sipos László gazdag ember. Megkapta a lehetőséget, a kíváncsiságot, az érzékenységet, a felelősségérzetet, a tehetséget és ki tudja még, mennyi szép dolgot. És ezzel jól gazdálkodik, jóra és jól használja.

Köszönjük neki!

Elhangzott a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban, a kiállítás megnyitóján. 2010. április 8-án.

Székhelyi Edith

Sóstói út 53.

A történethez két szálon is kötődöm. Egyrészt, mert Balla István és az én nagymamám, Prok Magdolna unokatestvérek voltak, ám a dédnagymamám tragikusan korai elhunytát követően az unokatestvérek lényegében testvérként, egy családban nőttek fel. Másrészt, felhasználva a több mint húsz esztendő szerkesztői gyakorlatomat, abban próbáltam segíteni, hogy a könyv minél pontosabb, s ez által használhatóbb legyen. Mert – s ezt már itt, az elején hangsúlyoznom

kell – dr. Balla István visszaemlékezése nagyon olvasmányosan, érdekesítően megírt kézikönyv. Kézikönyv, annak ellenére, hogy egy ember története. Ám nem csak az! Az egyéni keresztül egy család, egy város és egy ország története is. Ráadásul nem napló, hanem egy hat esztendő alatt papírra vetett (írógéppel sűrűn teleírva a lapok mindkét oldalát), a szerző élményeivel, észrevételeivel, véleményével kiegészített visszaemlékezés. Súlyos könyv a Sóstói út 53., és nemcsak

a szó szoros értelmében az. Lemértem, 1,2 kilogramm, tehát már e miatt sem könnyű esti olvasmány. A tartalma még súlyosabb, igaz – szerintem – ezen sokat könnyít Balla István, azaz Pista bácsi olvasmányos stílusa. Mint említettem, a kiadvány kiváló kézikönyvként is használható, köszönhetően a kitűnően összeállított hely- és névmutatónak, ami közel 1500 címszót tartalmaz. A nevek döntő hányada Nyíregyházához kötődik, de mellettük épp úgy megtalálhatók mindazok a személyek, akik hazánk és a nagyvilág 20. századi történetét alakították. A helynevek segítségével pedig végigjárhatunk az 1900-as évek első felének meghatározó helyszínein, Erdélyben éppúgy, mint a Felvidéken vagy a Délvidéken.

Régen a történelem, egy-egy család, nemzetség, népcsoport, nemzet múltja apáról fiúra, pontosabban – szerintem – nagyapáról unokára szállt. (Az arab világban, de – ha emlékezetem nem csal – spanyol nyelvterületen is, az egyének neve önmagában is kész családfa – milyen könnyű náluk a családfa-kutatás –, vagyis a történelem egy-egy darabja.) Én manapság sem találok olyan korosabb asszonnyal vagy úrral, aki ne mesélt volna szívesen órákig. Így volt ez régen is, akár a pásztortűz mellett, akár kukoricafosztás közben. Emlékszem, gyermekeim egyik kedvenc esti meséjében, Komjáthy István Mondák könyvében is így volt. Ma ennek leginkább a fiatalabb nemzedékek egyre rohanóbb életvitele szab határt. Kár!

Ugyanakkor ott vannak a magányosan, és egyre magányosabban élő idős emberek, akikre van úgy, hogy napokig, hetekig senki sem nyitja rá az ajtót, s még jó, ha néhány perces telefonbeszélgetésre jut idő. Mit tehetnek ők, egyedül? Vagy nem csinálnak semmit, s akkor a szellemi leépülés rohamossá válik, vagy megtartják szokásaikat, mint a napi keresztretjvényfejtés és a

heti rendszeres kártya, ahogy azt nagymamám, Pista bácsi unokatestvére tette majdnem a 91. évében bekövetkezet haláláig, vagy nekilátnak papírra vetni életüket, tapasztalataikat, ahogy ezt Balla István is tette, amíg ereje engedte. Engels szerint a társadalom alapja a család, s ha baj van a családdal, akkor baj van a társadalommal is. E lényeges megállapítása ellenére éppen a kommunista világrészben sikerült elsőként szétverni a családot, s ezzel a társadalmat is, bár teszem hozzá, ma már a nem kommunista világrészen is nagy lépésekkel haladnak ebbe az irányba. Egy 30-50 négyzetméteres lakásban nem lehet három vagy négy generációt elhelyezni. Ha pedig szétesnek a családok, akkor lassan feledésbe megy a múlt, s szabadon lehet a történelmet alakítani és tanítani. Ha túl sok a tendenciózus írás, nagyobb a valószínűsége, hogy ezekből marad fenn néhány a hálás utókornak, s akkor a történelem már e forrásokkal alátámasztható, ám mégis torzszülött lesz. S éppen ezért lenne fontos, hogy minél többen vegyenek tollat, vagy üljenek a számítógép elé, s rögzítsék az utókornak a maguk személyes történelmét. Az egész ebből állhat hitelesen össze.

A valóság és a történelem tehát gyakran köszönő viszonyban sincs egymással. Pedig Samuel Butler angol író szerint – és nem G. B. Shaw szerint, ahogy azt Pista bácsi emlékezetéből utána nézés nélkül feltételezte – a múlton az Úristen sem tud változtatni, erre csak a történetírók képesek. S ez az a pont, ahol visszatérek a könyvre. Mindezek miatt lényeges Pista bácsi többször is megismételt mondata, mely szerint: *„Véleményem kialakításában soha senki, semmilyen oldalról nem befolyásolt, és soha senki nem részesített anyagi juttatásban.”* Tegyek hozzá, a szerző abban sem bízott, hogy valaha valaki egyáltalán elolvasásra méltatja majd a papírra vetett sorait, még akkor sem, ha

kifejezetten István fia kérésére állt neki a visszaemlékezésnek.

A gondolkodás és a vélemény-nyilvánítás szabadságának joga alkotmányos alapjog, bár mintha most már ez is kapott volna egy dőfést. A vélemény-nyilvánítás jogával élt Balla István is. Bár nem reménykedett benne, a sors mégis lehetővé tette, hogy többször is átolvassa a már leírtakat, s azt, ahol szükségesnek érezte, az azóta feltört emlékeivel egészítse ki, vagy éppen kommentálja a megtörténtekeket. Kedvenc gyermekkori meséim egyike a király új ruhája. Abban – bár mindenki látja, – csak egy kisfiú meri elmondani, hogy a király meztelen. Ebben a könyvben, ebben a visszaem-

lékezésben Balla István mondja ki ezt, s nagy kár, hogy a történetnek 1989. november 4-én vége szakadt. Pedig lapoznék tovább, kíváncsian várva a folytatást az elmúlt 20 esztendőről. Hiszen a változás szelét érezve, mintha Pista bácsi is meglátta volna a fényt az alagút végén. Ám meglehet, most újraolvasva akkori sorait, azt írná: tévedtem, csak a vonat jött szembe.

Sóstói út 53. Egy elvetélt (köz)élet. Családi és történelmi kordokumentum. Dr. Balla István: Így emlékszem... Így láttam... Ez a véleményem. c. visszaemlékezését szerkesztette és jegyzetekkel ellátta dr. Kollárné Balla Anna Bp., 2010. 842 p.

Orbán András

Új akadémikusok

Harminckilenc rendes, és harminc levelező tagot választott tagjai sorába 2010 májusában, 180. közgyűlésén a Magyar Tudományos Akadémia. Közöttük olyanok is vannak, akik az utóbbi időben szerzői, interjúalanyai voltak a Szemlének. Gratulálunk akadémiai tagságukhoz!

Görömbei András irodalomtörténész mostantól az MTA rendes tagja, 2001-től volt a testület levelező tagja. A 65 éves tudós a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán a Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet professzora. Szűkebb szakterülete a huszadik századi magyar irodalom. Legutóbbi tanulmánykötetei közül kiemelkedik az irodalom személyiség- és közösségformáló szerepét vizsgáló Irodalom és nemzeti önismeret, valamint az ugyancsak e témával foglalkozó Azonosság-tudat, nemzet, irodalom. Monográfiát írt Csoóri Sándorról, Nagy Gáspárról és Sütő Andrásról. A Kisebbségi magyar irodalmak című munkája három kiadást ért meg.

Zsoldos Attila az MTA Történettudományi Intézetének osztályvezetője. Az MTA levelező tagjának választották. A 48 éves történész pályafutása során a magyar középkor, azon belül az Árpád- és Anjou-kor történetével foglalkozott, elsősorban társadalom-, intézmény- és politikatörténeti kérdésekkel. Három önálló kötete és tizennyolc tanulmánya jelent meg magyar, szlovák, román, angol és katalán nyelven. Számos ismeretterjesztő munkája közül kiemelkedik az Árpád-kort társadalomtörténeti megközelítésből bemutató kötete, melyet a szakmai közvélemény tudományos szakkönyvként fogadott be, az egyetemeken pedig tankönyvként használatos.